

безпечних та ефективних лікарських засобів, надаючи гарантії соціально незахищеним верствам населення, не контролює цінову ситуацію в сегменті основних життєво необхідних лікарських засобів. Унаслідок цього неефективно витрачаються бюджетні кошти на їх закупівлю, що призводить до невиконання зобов'язань держави перед своїми громадянами [1].

IV. Висновки

Таким чином, підсумовуючи викладене, можемо зробити такі висновки. Основна частина пільговиків змушена виділяти додаткові ресурси на придбання ліків. При цьому фінансові ресурси споживачів лікарських засобів дуже обмежені і безпосередньо залежать від економічного добробуту держави. На сьогодні в Україні система пільгової лікарської допомоги є практично безальтернативною. Втім, її позитивне значення обмежене й стосується лише покриття вартості лікарських засобів, що містяться в переліку життєво необхідних лікарських засобів. Інші механізми оптимізації пільгового забезпечення ліками ще чекають на розробку та практичне впровадження. Це зокрема стосується забезпечення фізичної доступності медикаментозної допомоги представникам пільгових категорій, які знаходяться на амбулаторному та стаціонарному лікуванні, шляхом організації роботи соціальних аптечних пунктів, відділів у лікувально-профілактичних закладах відповідної адміністративно-територіальної одиниці регіону. Отже, існування такої пільгової системи можливе тільки за умов дотримання інтересів усіх зацікавлених сторін: держави, комунальних лікарських та фармацевтичних установ, фармацевтичного бізнесу та споживачів ліків.

Література

1. Афанасьєв Є. Якими є конкретні завдання щодо розвитку фармацевтичного сектора системи охорони здоров'я? / Є. Афанасьєв [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.health-ua.com/articles/1209.html>.

2. Державна служба лікарських засобів і виробів медичного призначення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.drugmed.gov.ua/pro_slugbu/news.html?aid=95.
3. Загорій В.А. Відкритий лист першому віце-прем'єр – міністру України Азарову М.Я. / В.А. Загорій // Ваше здоров'я. – 2006. – № 38. – С. 3.
4. Карамішев Д.В. Перетворення в системі охорони здоров'я з позиції управлінця і громадянина / Д.В. Карамішев [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.health-ua.com/articles/2887.html>.
5. Міністерство охорони здоров'я України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.moz.gov.ua/ua/main/?docID=9844>.
6. Паралельний звіт Українсько-Гельсінкської спілки з прав людини та Міжнародного фонду "Відродження" щодо забезпечення Україною економічних, соціальних і культурних прав до Комітету ООН з економічних, соціальних та культурних прав [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.helsinki.org.ua/index.php?print=1193993286>.
7. Постанова Кабінету Міністрів України "Про впорядкування безоплатного та пільгового відпуску лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань" від 17 серпня 1998 р. № 1303 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1303-98-%EF>.
8. Скляренко В.Є. Прогнозування впливу чинників соціальної динаміки на державне управління забезпеченням населення України лікарськими засобами: автореф. дис... канд. наук. з держ. упр. / В.Є. Скляренко. – К., 2006. – 18 с.
9. Харківська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kharkivoda.gov.ua/for_press.php?for_press=561.

УДК 342.26

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУСПІЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Кучабський О.Г.

кандидат географічних наук, доцент
Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентіві України

Annotation

In the article the role of public support in administrative-territorial reformation in Ukraine

is examined. The concrete mechanisms of public support providing to reforms of the territorial mode are offered. A local referendum is

examined as an optimum method of decision of contradictions in the system of territorial administration in the conditions of credible administrative-territorial reform.

Анотація

У статті розглянуто роль суспільної підтримки у реформуванні адміністративно-територіальної структури України. Запропоновано конкретні механізми забезпечення суспільної підтримки реформ територіального устрою в Україні. Місцевий референдум визначено як оптимальний спосіб розв'язання суперечностей у системі територіального управління в умовах адміністративно-територіальної реформи.

Ключові слова

Адміністративно-територіальна реформа, суспільна підтримка, територіальне управління, референдум.

I. Вступ

Дискусія щодо доцільності реформування адміністративно-територіального устрою України триває з часу здобуття нею державної незалежності в 1991 р. Основними передумовами такого реформування є кардинальні системні зміни, пов'язані з трансформацією України від тоталітаризму до демократії. Проте до теперішнього часу не розпочалося практичне вирішення проблеми адміністративно-територіальної реорганізації України. Відсутній консенсус не лише в питанні вибору конкретних практичних механізмів реформи, а й навіть щодо її концептуальних питань. У зв'язку із цим здійснення адміністративно-територіальної реформи в Україні слід розглядати як принципове та неминуче завдання, яке вимагає системної та ґрунтовної підготовки.

“Пробуксовування” реформи відбувається з багатьох причин. Правомірно стверджувати, що становлення адміністративно-територіальної організації в Україні визначається, насамперед, соціальними механізмами. Серед основних напрямів реалізації адміністративно-територіальної реформи в Україні М. Лесечко та А. Чемерис виділили зокрема інформування громадськості та управлінського апарату, цілі, зміст, форми, темпи, очікувані результати та наслідки адміністративно-територіальної реформи та налагодження дієвого контролю громадськості за ходом реформи [19, с. 104]. У свою чергу, В. Олуйко, П. Слободянюк та М. Баюк успішність реалізації адміністративно-територіальної реформи в Україні пов'язують також із підтримкою місцевих громад і всього народу [28, с. 325].

II. Постановка завдання:

- проаналізувати роль суспільної підтримки реформування адміністративно-територіальної структури України;

- визначити найбільш оптимальні механізми забезпечення відповідної суспільної підтримки реформам.

III. Результати

Роль суспільства в процесі адміністративно-територіального реформування залежить від моделі компонентно-функціональної структури. Тоталітарна модель взагалі виключає участь населення в цьому процесі. За умов авторитарної моделі компонентно-функціональної структури суспільства думка громадян може бути врахована при реалізації тих чи інших змін у адміністративно-територіальному розмежуванні. Перехідна модель передбачає активну співучасть політичної еліти з громадськістю щодо вироблення спільної платформи реформування. Класична демократична модель є особливим механізмом реалізації реформ, коли суспільство саме ініціює необхідні зміни, а політичні еліти лише організовують їх упровадження.

Особливості вирішення питань адміністративно-територіального характеру в сучасній Україні свідчать про те, що політична еліта ще не готова сприймати громадськість як партнера у виробленні спільної концепції реформування. Традиційно влада в Україні намагається вибудувати відносини з громадськістю на зразок авторитарної моделі, нав'язуючи суспільству своє бачення реформи. Однак трансформаційні зміни останніх років вивели Україну на якісно новий рівень суспільних відносин, який більше відповідає критеріям перехідної моделі. Отже, виникає суперечність: намагаючись упровадити реформу, політична еліта усуває громадськість від співучасті в її реалізації.

Вітчизняні науковці загалом сходяться на думці про неможливість реалізації адміністративно-територіальної реформи в сучасних умовах без належної суспільної підтримки. Н. Нижник вважає, що достатня міра довіри громадян до держави є умовою ефективності будь-якої реформи й показником успішності її проведення [26, с. 426]. М. Лесечко та А. Чемерис переконані, що без підтримки широкого загалу реформа не матиме успіху [19, с. 97]. В. Глухов зазначає, що лише за безумовної підтримки суспільства реформа має шанси на успіх [4]. Ряд провідних вітчизняних вчених у галузі адміністративно-територіальної реформи вважають, що однією з основних передумов реформування адміністративно-територіального устрою України є внутрішнє усвідомлення громадськістю її необхідності [2, с. 45]. Свого часу навіть Президент України публічно заявив про своє розуміння суті цієї проблеми. У Посланні Президента України до Верховної Ради України “Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії

економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 роки” йшлося про те, що “реальний успіх трансформаційних процесів можливий лише тоді, коли реформи та їхні результати відповідають інтересам і сподіванням широких верств населення, а тому отримують достатню суспільну підтримку” [12].

Зрозуміло, що в демократичних умовах заручитись підтримкою громадськості можна, лише запропонувавши загальноприйнятну для більшості активних учасників суспільно-політичного процесу модель адміністративно-територіального устрою. В цьому випадку можна говорити про необхідність формування відповідного попиту на реформу. Н. Нижник підкреслює, що “громадяни мають бути впевнені, що все робиться за волею і в інтересах народу, відкрито, без прихованого наміру” [26, с. 426]. За визначенням В. Глухова, без попиту на адміністративно-територіальну реформу в суспільстві, під якою слід розуміти “конструктивну позицію суспільства, його державних і бізнес-еліт, які чітко уявляють собі, що, чому і як саме повинно реформуватися”, сама реформа буде приречена [4].

Вітчизняний досвід показав, що відсутність попиту на реформу об’єктивно викликає реакцію суспільства у вигляді її блокування. О. Дьомін констатує наявність певного “самоблокування” адміністративної реформи також між іншим через “відсутність широкої громадської підтримки реформування” [10, с. 10]. Значно більшого розмаху саботування реформаторських ініціатив уряду набуло в період упровадження т. зв. реформи Р. Безсмертного у 2005 р. О. Микуняк так сформулював панівні на той час у суспільстві настрої: “широка громадськість проти подібної реформи в такому вигляді і в такі терміни, які нам нав’язуються” [22].

Залучення громадськості до реформування в сучасних українських реаліях є надзвичайно складним. Першою передумовою вирішення цього завдання має стати подолання байдужості та соціальної апатії населення. Загалом, незважаючи на певні суспільно-політичні зрушення останніх років, українці ще залишаються досить соціально пасивними. Як зазначав Є. Марчук у 1998 р., “психологічний клімат колективної пасивності та утриманства – ось неповний перелік негативних суспільних чинників, які відчутно погіршили стартові можливості незалежної України” [21, с. 32]. У подальші роки ситуація кардинально не змінилася. У 1999 р. В. Кравченко говорив про “масову пасивність громадян” [18, с. 141]. У 2000 р. Ю. Наврузов констатує, що активність громадян в Україні є дуже низькою [23, с. 282]. У 2001 р. М. Лесечко та А. Чемерис зауважують, що “населення байдуже до того, що

відбувається в країні” [19, с. 102]. У 2002 р. Я. Гонцяж та Н. Гнидюк стверджують, що українське суспільство “виступає в ролі анонімного тла, пасивного свідка, а не учасника подій, що відбуваються” [5, с. 10].

Слід зазначити, що соціальна пасивність громадян у питаннях структурних реформ не є особливим явищем для посткомуністичних держав. Основні невдачі польської реформи децентралізації державного управління науковці пов’язують з відсутністю інтересу до неї з боку суспільства. За статистичними даними, частина громадян, що позитивно оцінює реформу, ніколи не перевищувала в Польщі 9%, а частина громадян, яка вважала, що реформа не є пріоритетною або взагалі не потрібна, завжди становила не менше ніж 50% [8, с. 8]. Проте завдяки цілеспрямованим заходам з популяризації ідей і цілей реформи, широкому громадському обговоренню її концептуальних положень у Польщі вдалося уникнути її несприйняття та саботажу на місцях.

Іншою важливою передумовою залучення громадськості до реформування є руйнування негативних стереотипів, характерних для відносин “влада – суспільство” в Україні. На сьогодні зі свідомості значної частини громадян України ще не викоринився негативний образ влади, який утвердився за роки тоталітарного минулого. М. Дністрянський із цього приводу зауважував, що “будь-яка адміністративна система, яка існує тривалий час, залишає глибокі сліди в суспільстві та суспільній свідомості” [7, с. 100]. В. Глухов констатує, що на сучасному етапі українське суспільство не сприймає адміністративну машину як частину себе, для більшості – це ворожа, всеохоплююча, захланна та безтолкова організація, що протистоїть суспільству [4].

Проблему відносин влади та суспільства в сучасних українських реаліях влучно охарактеризувала Н. Нижник: “Якщо в населення довіри до держави немає, то будь-яке рішення сприймається ним, як черговий обман, викликаючи скриту чи явну протидію, у кращому разі – породжує політичну чи соціальну апатію” [26, с. 426]. У свою чергу, О. Кордун зазначав: “Недостатній рівень поінформованості всіх верств населення про характер наявних проблем та архаїчно-індустріальна суспільна свідомість не сприяють формуванню соціального замовлення на якісно нову стратегію розвитку, спрямовану в майбутнє” [16, с. 172]. Через це реформування доцільно розпочинати з викоринення всіх рудиментів тоталітарного зразка із системи державного управління. М. Лесечко та А. Чемерис переконують, що “нова реформована система управління повинна ставити собі за мету не підвищення рівня організованості системи та її подаль-

ший розвиток, а руйнування структури і зміну її морфології” [20, с. 91–92]. М. Долішній зазначав, що найголовнішим стримувальним фактором реформування адміністративно-територіального устрою є “необхідність підготовки населення до зміни способу життя в новому соціальному просторі, що вимагає не тільки реалізації комплексу заходів, а й певного часового інтервалу при їх упровадженні” [9, с. 482].

Недовіра до реформи адміністративно-територіального устрою в Україні була характерною як до, так і після президентських виборів 2004 р. А. Чемерис та М. Лесечко звертають увагу на відірваність влади від суспільства, що гальмує процес усвідомлення обома сторонами завдань реформування. “Владні структури не мають соціальної бази в суспільстві, оскільки не визначилися соціальні сили, виразниками інтересів яких вони мають бути, що не дає владним структурам змоги чітко окреслити свою мету, концепцію і стратегію в реформуванні державного управління” [34, с. 17]. Через це суспільство з підозрою сприймало будь-які реформаторські ініціативи з боку влади. Я. Гонцяж та Н. Гнидюк зазначають, що “в засобах масової інформації та політичних заявах ставлення до адміністративної реформи надзвичайно скептичне, як до акції дуже підозрілої, чергової спроби окоманювання, і малоюмовірно, що вона призведе до яких-небудь змін” [5, с. 15].

Належний рівень поінформованості щодо напрямів реформування є першою передумовою для подолання відчуженості суспільства. Підтвердженням цієї тези став досвід реалізації адміністративно-територіальної реформи в Польщі. На думку М. Лесечко та А. Чемерис у Польщі “ставлення до реформ перебувало у прямій залежності від рівня інформованості про плановані зміни” [19, с. 101]. В Україні науковці та експерти теж наголошують на необхідності вирішити проблему поінформованості суспільства щодо реформування. А. Єрмолаєв уважає, що “необхідно організувати системне обговорення адміністративно-територіальної реформи” [13]. В. Нанівська переконує, що “треба обговорювати цю тему, аби кожна людина розуміла і хотіла цієї реформи” [25]. Я. Жаліло стверджує, що люди настільки втомилися від реформ заради реформ, що владі потрібно бути готовою до того, що люди дедалі частіше задаватимуть питання не “як” і “чому”, а “навіщо” [1, с. 47].

Фактично після президентських виборів 2004 р. не відбулося кардинальних змін у методах об’єктивного інформування громадськості про цілі та завдання реформ. Характеризуючи впровадження адміністративно-територіальної реформи у 2005 р. вітчизняні науковці відзначали її “науково-

методологічну невідповідність, непрозорість, замкнутість, кулуарність, диктаторство зверху щодо концептуальності та принципів таких визначальних і навіть доле-носних для мільйонів наших співгромадян змін в організації, управлінні і забезпеченні життєдіяльності населених пунктів і територій” [28, с. 323]. Низький рівень поінформованості про заплановану реформу викликала хвилю незадоволення на місцях. Посилаючись на засоби масової інформації, В. Семків застерігав, що “якщо влада не почне роз’яснювати, для чого потрібне реформування, під час упровадження реформи на Харківщині може здійснитися хвиля народного обурення” [30].

Необхідність вжиття цілеспрямованих заходів щодо залучення громадськості до вирішення проблем реформування в Україні відзначається як представниками місцевих еліт, так і в наукових колах. Ще у 2000 р. було задекларовано, що “при підготовці, обговоренні та прийнятті рішень щодо вдосконалення системи територіального управління мають бути широко застосовані методи публічної політики” [6]. Ю. Наврузов важливим інструментом суспільного управління назвав “подолання пасивності населення щодо суспільних справ, підвищення їх громадської активності” [23, с. 282].

Аналіз спроби проведення адміністративно-територіальної реформи у 2005 р. виявив значні недоліки й прорахунки в інформаційній сфері. Окремі аналітики відзначали недостатність інформування ще на початковому етапі розгортання реформи. Посилаючись на результати опитувань, проведених на Хмельниччині, В. Олуйко, П. Слободянюк та М. Баюк зробили висновок, що “про зміст, характер, принципи і, головне, результат адміністративної реформи в Україні не обізнані не тільки пересічні громадяни, а й навіть керівники органів місцевого самоврядування і державного управління” [28, с. 323]. Дещо пізніше, підсумовуючи досвід невдалої спроби проведення адміністративно-територіальної реформи, І. Нагребецька зазначала: “Адміністративний тиск згори зустрів відчутний супротив на місцях, аргументи на користь новацій виявились не дуже переконливими, інформаційна підтримка кампанії здійснювалась абияк, не зацікавлені урядом професіонали з політичних чи інших мотивів не взяли участі в цій роботі, і вона виявилась безплідною” [24]. М. Долішній, критично оцінюючи процес упровадження реформи Р. Безсмертного, констатував: “Майже відсутньою була інформаційна кампанія, до того ж широкого суспільного обговорення реформи фактично не було” [9, с. 483].

Належна поінформованість суспільства є важливою, але недостатньою умовою успішного реформування за демократичних умов. Зростання впливу громадськості на вироблення державної політики передбачає також максимальне врахування думки громадськості при формуванні концептуальних основ будь-якої управлінської реформи. О. Павлюк підкреслював, що “реальне здійснення демократичних перетворень, удосконалення управлінських процесів відповідно до вимог документів про адміністративну реформу, забезпечення в державі справжньої законності та реального правопорядку можливі за умов широкої гласності та врахування громадянської думки” [29, с. 267]. Насамперед це стосується реформи адміністративно-територіального устрою, оскільки вона змінить конфігурації безпосередніх контактів за схемою “людина – влада”. У зв’язку із цим В. Яцуба підкреслював, що будь-які зміни в цій сфері можна проводити тільки після відкритого обговорення пропозицій [2, с. 7].

На сьогодні громадське обговорення в Україні є єдиним механізмом впливу суспільства на формування концептуальних положень адміністративно-територіальної реформи. Важливість його застосування визнають такі вітчизняні політики, державні діячі, науковці та аналітики, як Р. Безсмертний [3, с. 81], А. Захарченко [14], В. Куйбіда [1, с. 46], О. Микуляк [22], В. Нудельман [1, с. 40] та інші. Необхідність широкого, системного та відкритого громадського обговорення адміністративно-територіальної реформи в Україні була відзначена фахівцями на засіданні Українського клубу “Адміністративно-територіальна реформа: проблеми та перспективи”, яке відбулося в Києві 19 травня 2005 р. [13].

Якщо громадське обговорення дає суспільству змогу впливати на вироблення концептуальних основ реформування, то впровадження реформи на практиці супроводжується зазвичай іншими механізмами. Найпоширенішим та загально визнаним механізмом упровадження змін в адміністративно-територіальній устрій у демократичних державах є референдум. У Європейській хартії “Про місцеве самоврядування” зафіксовано: “Зміни територіальних кордонів органів місцевого самоврядування не можуть здійснюватися без попереднього з’ясування думки відповідних місцевих громад, можливо шляхом проведення референдуму, якщо це дозволяється законом” [11]. У США також утворення та внесення змін в адміністративно-територіальний поділ відбувається при широкому застосуванні інституту референдуму [31, с. 15].

Згідно зі ст. 73 Конституції України, “виключно всеукраїнським референдумом вирішуються питання про зміну території України”. Стаття 69 Конституції класифікує референдум як “народне волевиявлення” та “форму безпосередньої демократії” [15]. Однак Конституція не пропонує чіткого механізму вирішення спірних питань стосовно території України, пов’язаних з адміністративно-територіальним розподілом. Через це ініціатори адміністративно-територіальної реформи 2005 р. сподівалися врегулювати всі спірні питання відповідним законом. З приводу такого підходу В. Корольок висловив думку, що подібне намагання – “не зовсім коректне” і що такий закон може бути оскаржений у Конституційному Суді [17, с. 9]. На думку А. Захарченко, законопроект Р. Безсмертного містить потенційно небезпечну можливість прийняття рішень про зміну територіального устрою всупереч позиції населення та органів місцевого самоврядування [14].

Отже, необдумане та поверхнєве вирішення проблем адміністративно-територіального розподілу можна порівняти з міною сповільненої дії, яка перешкоджатиме місцевому розвитку тривалий час. М. Федчишин та В. Фрончко переконують, що ліквідація існуючих чи утворення нових адміністративно-територіальних одиниць “повинні здійснюватись із надзвичайною виваженістю, повним і глибоким врахуванням інтересів населення тієї чи іншої території, включаючи інтереси людей, кожного населеного пункту, його тяжіння до конкретних промислово-торговельних та культурних центрів, діючої системи засобів та шляхів сполучення” [32, с. 45].

Більшість вітчизняних науковців погоджується з доцільністю широкого застосування інституту референдуму для вирішення спірних питань адміністративно-територіального характеру. Зокрема, В. Нудельман вважає, що місцевий референдум забезпечить демократичність реформування [27, с. 130]. В. Олуйко, П. Слободянюк та М. Баюк вважають, що “своє ставлення до змін в адміністративно-територіальному устрої мав би висловити народ на всеукраїнському і регіональному референдумах” [28, с. 332]. У свою чергу, М. Шевченко переконаний, що добровільне об’єднання територіальних громад “має відбуватися за рішенням місцевих референдумів цих громад” [1, с. 61].

В умовах класичної демократії роль суспільства в організації адміністративно-територіального реформування не обмежується традиційними рамками спостерігача чи навіть партнера влади. Розвинуте громадянське суспільство спромож-

не ініціювати впровадження реформ само-тужки, використовуючи владу лише як інструмент вирішення організаційних питань. За таких умов коректно говорити про формування адміністративно-територіальної організації суспільства. Окремі вітчизняні науковці обговорюють перспективу визначального впливу суспільства на формування адміністративно-територіальної структури в Україні. М. Федчишин і В. Фрончко вважають, що “багато залежатиме від активності самих громадян, тобто спроможності нав’язувати свою волю, а не бути простими виконавцями” [33, с. 46].

Вітчизняні науковці роблять акцент на підвищенні ефективності державного управління, коли суспільству належить визначальна роль в адміністративно-територіальних перетвореннях. Панівною є думка, що будь-яка адміністративно-територіальна реформа найбільш ефективна тоді, коли вона впроваджується демократичним шляхом з урахуванням історичних традицій і культурних відмінностей, створенням умов для “саморайонування населення” [2, с. 301]. З цією метою, як вважає В. Кампо, в Україні потрібно розробити концепцію територіального устрою вільного народу [1, с. 38]. Загалом становлення адміністративно-територіальної організації в Україні є єдиним способом подолання суперечностей у системі територіального управління, оскільки відкриває можливість реформування адміністративно-територіального устрою не “зверху”, керуючись директивними методами, а природнім шляхом – “з низу”, на основі потенціалу місцевих громад і регіональних спільнот.

IV. Висновки

Вітчизняний досвід підтвердив, що в демократичних умовах без належної суспільної підтримки реалізувати адміністративно-територіальну реформу неможливо. Забезпечення відповідної суспільної підтримки можливе завдяки вжиттю ряду принципових заходів. По-перше, йдеться про подолання байдужості та соціальної апатії населення. По-друге, необхідне цілеспрямоване руйнування негативних стереотипів, характерних для відносин “влада – суспільство” в Україні. По-третє, ще перед початком адміністративно-територіальної реформи доцільно викоринити із системи державного управління всі рудименти тоталітарного зразка.

Серед найбільш дієвих демократичних механізмів впровадження змін в адміністративно-територіальний устрій є референдум, який у вітчизняних умовах може стати єдиним способом подолання суперечностей у системі територіального управління.

У подальших дослідженнях пропонуємо дослідити такі фактори реформування адміністративно-територіальної структури України, як наукове обґрунтування, політична воля та кадрове забезпечення.

Література

1. Адміністративно-територіальна реформа: завдання, шляхи реалізації, критерії ефективності: матеріали круглого столу / за ред. З.С. Варналія. – К.: ШСД, 2005. – 73 с.
2. Адміністративно-територіальний устрій України. Проблемні питання та можливі варіанти їх вирішення / під заг. ред. В.Г. Яцуби. – К.: Вид-во Поліграфічного центру Українського ДАГП Мінекоресурсів України, 2003. – 321 с.
3. Безсмертний Р.П. Основні засади адміністративно-територіальної реформи в Україні / Р.П. Безсмертний // Реформа для людини: зб. матеріалів про шляхи реалізації адміністративно-територіальної реформи в Україні. – К.: Геопринт, 2005. – С. 76–129.
4. Глухов В. Реформа равнодушия / В. Глухов // Діалог. – 2005. – 11 липня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dialogs.org.ua/ru/material/full/2/3604>.
5. Гонцяж Я. Адміністративна реформа: нездійснені мрії та втрачені можливості. Як знайти конструктивний шлях для реалізації основних компонентів адміністративної реформи? / Я. Гонцяж, Н. Гнидюк. – К.: Міленіум, 2002. – 136 с.
6. Декларація про об’єднання заради місцевого і регіонального розвитку та процвітання України // Людина і влада. – 2000. – № 5–6. – С. 42.
7. Дністрянський М. Адміністративно-територіальний устрій України крізь призму геополітики / М. Дністрянський // Дзвін. – 1996. – № 8. – С. 93–104.
8. Долішній М. Деякі підходи до розв’язання проблем удосконалення адміністративно-територіального устрою України / М. Долішній, Л. Шевчук // Економіка України. – 2006. – № 11. – С. 4–11.
9. Долішній М.І. Регіональна політика на рубежі ХХ–ХХІ століть: нові пріоритети / М.І. Долішній. – К.: Наукова думка, 2006. – 511 с.
10. Дьомін О. Роль адміністративної реформи у державотворенні на сучасному етапі / О. Дьомін // Адміністративна реформа в Україні: шлях до Європейської інтеграції: зб. наук. праць. – К., 2003. – С. 8–13.
11. Європейська хартія “Про місцеве самоврядування”: прийнята в Страсбурзі 15 жовтня 1985 р. // Місцеве самоврядування. – 1997. – № 1–2. – С. 90–94.
12. Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціально-

- ного розвитку України на 2002–2011 роки: Послання Президента України до Верховної Ради України // Урядовий кур'єр. – 2002. – № 100. – 4 червня.
13. Засідання Українського клубу “Адміністративно-територіальна реформа: проблеми та перспективи” від 19 травня 2005 р., м. Київ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dialogs.org.ua/ru/material/full/6/3030>.
 14. Захарченко А. Проблеми законодавчого забезпечення адміністративно-територіальної реформи в Україні / А. Захарченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.laboratory.kiev.ua/index.php?action=publication&as=0&ar_id=1328#ar1328.
 15. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
 16. Кордун О. Аналіз питань щодо врахування радянської спадщини в соціогуманітарній політиці України / О. Кордун // Регіональна політика України: формування соціогуманітарних пріоритетів розвитку / Український незалежний центр політичних досліджень ; за заг. ред. Ю. Тищенко. – К., 2006. – С. 161–180.
 17. Королюк В. Тільки референдумом вирішуються питання про зміну територій / В. Королюк // Голос України. – 2005. – № 84 (3584) – 11 травня. – С. 9.
 18. Кравченко В. Єднання через різноманітність. Децентралізація влади і формування регіональних еліт в умовах демократичного оновлення суспільства / В. Кравченко // Розвиток громад і регіонів України ; за ред. С. Максименка. – К., 1999. – С. 133–153.
 19. Лесечко М.Д. Адміністративна реформа: досвід Польщі та українські реалії / М.Д. Лесечко, А.О. Чемерис // Актуальні проблеми державного управління : наук. зб. – Одеса : ОФ УАДУ, 2001. – Вип. 4. – С. 91–105.
 20. Лесечко М. Системний підхід до реформування органів державного управління / М. Лесечко, А. Чемерис // Ефективність державного управління (регіональний аспект): матеріали щорічної науково-практичної конференції ; 22 січня 2001 р. – Львів : ЛФ УАДУ, 2001. – С. 90–92.
 21. Марчук Є. Не чекати поки розсудить історія / Є. Марчук // Місцеве самоврядування. – 1998. – № 1–2. – С. 30–34.
 22. Микуляк О. Адміністративно-територіальна реформа в Україні: більше адміністративності, менше територіальності / О. Микуляк // Академія. – 2005. – 1 липня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://academia.org.ua/index.php?r_id=55&id=46.
 23. Наврузов Ю. Категорія “громада” в сучасному лексиконі місцевого самоврядування / Ю. Наврузов // Збірник наукових праць Української академії державного управління при Президентіві України ; за заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева. – К., 2000. – Вип. 1. – С. 272–289.
 24. Нагребецька І. Політика реформи чи реформа без політики? / І. Нагребецька // Урядовий кур'єр. – 2006. – № 102. – 2 червня. – С. 6.
 25. Нанівська В. Я впевнена, що цю реформу реалізують, так само, як і впевнена, що її ще істотно перероблятимуть / В.Я. Нанівська // Діалог. – 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dialogs.org.ua/dialog.php?id=22&or_id=597.
 26. Нижник Н. Державне управління в регіонах України / Н. Нижник // Вісник УАДУ. – 2001. – № 2. – Ч. 1. – С. 425–434.
 27. Нудельман В. Вдосконалення адміністративно-територіального устрою України / В. Нудельман // Адміністративна реформа в Україні: шлях до Європейської інтеграції: збірник наукових праць. – К., 2003. – С. 128–130.
 28. Олуйко В.М. Адміністративно-територіальний устрій Поділля. Історія і сучасність / В.М. Олуйко, П.Я. Слободянюк, М.І. Баюк ; за заг. ред. В.А. Смолія, П.Я. Слободянюка. – Хмельницький, 2005. – 399 с.
 29. Павлюк О. Регіональні проблеми інформаційного забезпечення державної регіональної політики та адміністративної реформи / О. Павлюк // Вісник УАДУ. – 2001. – № 2. – Ч. 1. – С. 266–268.
 30. Семків В. “Вот, новый поворот...” / В. Семків // Дзеркало тижня. – 2005. – 30 липня. – № 29 (557). – С. 3.
 31. Транин А.А. Административно-территориальная организация капиталистического государства / А.А. Транин. – М.: Наука, 1984. – 145 с.
 32. Федчишин М. АТУ вчора, сьогодні і завтра / М. Федчишин, В. Фрончко // Віче. – 2000. – № 9. – С. 38–46.
 33. Федчишин М. Новий АТУ України і місцеве самоврядування: характер взаємозв'язку / М. Федчишин, В. Фрончко // Віче. – 2001. – № 4. – С. 38–46.
 34. Чемерис А.О. Системний підхід до проблеми реформування державного управління / А.О. Чемерис, М.Д. Лесечко // Вісник Української Академії державного управління. – 2001. – № 3. – С. 12–21.